

lokalit Künzing-Unternberg a Svodína, náboženskou funkci v případě Těšetic-Kyjo-
vic. Jeho experimentální propočty stavu obyvatel obou typických (také poměrně
dobře prozkoumaných) lokalit — bavorského Künzing-Unternberg a slovenského
Svodína — a konfrontace těchto počtů s objemem prací spojených s výstavbou
místních rondelů jsou metodicky velmi přínosné a stojí za rekapitulaci: Při před-
pokládaném počtu 800 osadníků Svodína (V. Němejcová-Pavůková uvažovala kdysi
až o 2 000 duši) by se celoročně mohlo věnovat budování rondelu asi 80 pracovníků;
ti by příkop místního mladšího (většího) kruhu (11 000 m³) byli schopni vyhloubit
za 140 dní, tj. za jeden pracovní rok. Budování hradby, vchodů atd. včetně přípravy
dřeva by zabralo dalších asi 590 dní, tj. 3 pracovní roky a 2 měsíce; celkem tedy
by bylo na vybudování objektu třeba doby asi 4 let. V případě Künzing-Unternberg
(12 000 m³ země z příkopů) by při průměrném počtu 100 obyvatel, tj. 10 budovatelů
rondelu, trvala jeho výstavba asi 18 roků, což je — vzhledem k pomíjivosti výsledků
práce — absurdní: museli tudíž být při této práci použiti lidé z okolních sídlišť; tato
prostá sídliště byla jistě s ústřední osadou s rondelem organizačně svázána. V případě
Künzing-Unternberg odhaduje autor asi 20× větší počet budovatelů rondelu než
jaký mohlo dodat samotné ústřední sídliště.

Petraschův příklon k myšlence členění sídlišť na centrální a prostá (tuto myšlenku
jsem formuloval již před mnoha léty) je logický, vyplývá z analyzované situace, je ar-
gumenty podložený a — jak jsem přesvědčen — je také obecně akceptovatelný.
Odpovídá předpokladům vývoje organizace mladoneolitické společnosti — vzniku
nadrodových struktur; patrně bude v té souvislosti třeba hovořit již nikoliv o pouhé
hypotéze. Petraschovy úvahy o ústřední funkci bavorských kruhů (srov. též obr. 19)
vůči prostým sídlištím v jejich zázemí jsou naprosto reálné.

Pozoruhodná je poslední pasáž o profánním či sakrálním významu neolitických
rondelů. Autor vylučuje jejich vojenský význam a nestaví také univerzálně na jejich
hospodářské funkci (ne u všech objektů lze doložit distribuční funkci sílexové su-
roviny). Sociální (shromažďovací) a religiosní význam rondelů považuje za nejprav-
děpodobnější, jsa si při tom vědom, že archeologické prameny nedovolují jedno-
značně odlišovat profánní a sakrální funkce od sebe navzájem. A tak závěrem
résumuje: Kruhové neolitické příkopové areály sloužily jako ústřední shromaždiště
hospodářského a sociálního nebo náboženského charakteru. S čímž lze v podstatě
souhlasit, když jejich kalendářní funkce musí být vskutku ještě verifikována. Stejně
závěry formuloval J. Petrasch také ve svém příspěvku na konferenci v Elbingerode
v Německu (srov. JfMV 73, 1990, 369—387).

Studie je doplněna katalogem klasických příkopových rondelů (+ ostatních neoli-
tických kruhových staveb) a soupisy staroneolitických „erdwerků“, opevněných sídlišť
lengyelské kultury a „středoneolitických erdwerků“ jižního Bavorska. K obsáhlému
soupisu literatury tématu lze doplnit skutečně jen některé zanedbatelné starší tituly.
Obrazová příloha je, jak je v západoněmecké produkci běžné, vysoké technické
úrovně.

Studii J. Petrasche ocení všichni zainteresovaní specialisté; má však pro evrop-
skou prehistorii obecný dopad. Autor se jí zařadil mezi přední badatele „rondelové
architektury“, přičemž perspektiva jeho dalších prací (vítané bude zvláště analytické
zpracování výzkumů v Künzing-Unternberg) dává velký příslib do budoucna.

Vladimír Podborský

Malgorzata Kaczanowska — Janusz K. Kozłowski, **Spaltindustrie der Lengyel-
-Kultur aus Svodin**. Slowakei, Warszawa-Kroków 1991, 116 stran, 18 obrázků, 36
tabulek v textu, 12 fotoobrazů a 30 tabulek na konci studie.

Dlouho očekávaná monografie o štípané kamenné industrii z významného lengy-
elského naleziště ve Svodině se stručným hodnocením této lokality od V. Němejcové-

-Pavúkové a příspěvek o mineralogii kamenných artefaktů od M. Pawlikowského řadí tuto monografii mezi důležité práce známé dvojice polských badatelů, kteří se již delší dobu zabývají vyhodnocováním štípané kamenné industrie z rozmanitých neolitických a eneolitických kultur Evropy.

Ve stručném hodnocení lokality se V. Němejcová-Pavúková zabývá především charakteristikou zkoumané lokality a zařazením nálezů v rámci dělení lengyelské kultury na Slovensku. Podle terénní situace, stratigrafického zjištění a nálezů vůbec, precizuje počátky lengyelské kultury nejenom na zkoumané lokalitě, ale i na Slovensku. Díky terénním pracím mohla rozlišit čtyři stavební horizonty a mezi nimi i hiáty. Autorka rovněž stručně hodnotí 161 hrobů, které patří do lengyelské kultury a náležejí do různých stavebních fází sídliště. V závěru kapitoly naznačuje autorka chronologii I. stupně lengyelské kultury na Slovensku a upozorňuje na tři vývojové fáze ve Svodíně. Správné je konstatování, že na počátku I. stupně chybí typické rysování, které se skládá ze dvou až tří svazků rytých linií a přítomnost ryté výzdoby spatřuje jako ovlivnění z oblasti potiské kultury. Nejmladší je třetí fáze, která odpovídá třetí a zřejmě také čtvrté stavební fázi na lokalitě, a převážné části nálezů z pohřebiště. Typickým znakem této fáze je svazek rytých linií, skládajících se ze dvou až tří linií a postupně mizí importy potiské kultury.

Zajímavé poznatky získali autoři studiem používaných surovin k výrobě štípané kamenné industrie, kde vedle domácí suroviny typu Svodín, bylo použito i suroviny z jiných zdrojů, mimo jiné i z území Polska.

V kapitole o technice a typologii kamenných artefaktů rozebírají autoři štípanou kamennou industrii a velmi podrobně ji vyhodnocují. Tato část monografie je nejobsáhlejší a tvoří základ práce. Analýze bylo podrobeno celkem 1208 exemplářů, k nimž patří například jádra, čepele a nástroje. Jednotlivé kategorie nálezů jsou podrobeny pečlivé analýze a vyčerpávajícím způsobem pak autoři prezentují získané poznatky nejenom verbálně, ale zhotovili velké množství tabulek a grafů, což je zvláště důležité pro rychlou orientaci a získání hledaných faktů.

Postavení Svodína v rámci lokalit lengyelského okruhu se věnují autoři v menší kapitole, kde konstatují, že ze Svodína pochází 24 typů surovin, včetně 9 variant radiolaritu, který má na lokalitě nejčetnější zastoupení. Po něm pak následuje surovina typu Svodín, kterou obyvatelé získávali z bezprostředního okolí. Zajímavá jsou srovnání s různými lengyelskými lokalitami nejenom ze Slovenska, ale i z Maďarska (Aszód) a Moravy (Těšetice). Autoři konstatují, že polská surovina hrála v tomto regionu nepodstatnou roli a její význam se zvětšuje až v mladších fázích vývoje sídliště.

V kapitole o hlavních vývojových tendencích štípané industrie zdůrazňují autoři větší počet nálezů z mladší fáze III, což platí i pro polskou surovinu, která je v této fázi několikrát početnější než ve starší fázi. Tato surovina se do Svodína mohla dostat podle autorů přes východní Slovensko, kde je důležitá lokalita Ižkovec s množstvím polské suroviny. Zajímavým zjištěním je, že počet čepelí v I. fázi narůstá do velkého počtu a čepele jsou větší a delší než ve fázi III. Dále v I. fázi převažují čepele s koncovou retuší, zatímco ve III. fázi je více škrabadel.

Zajímavá je kapitola o rozmístění nálezů na lengyelském sídlišti, kde v různých fázích máme různé polohy výskytu štípané industrie (viz obr. 18). Svá zjištění pak autoři kontrontují i se situací na jiných lokalitách Evropy, například ve Friebritz v dolním Rakousku.

V závěrečné kapitole popisují autoři nálezy štípané industrie v hrobech na sídlišti, kde se artefakty nalézají v rozmanitých polohách u těla zemřelých s výjimkou trapézů v hrobech 102 a 132. Tyto trapézy považují za hroty stěel, které zapříčinily smrt zde pohřbených jedinců. Analogie opět hledají na dolnorakouské lokalitě Friebritz.

Závěrem nutno vyzvednout zdařilou koncepci díla, které je vybaveno velkým množstvím obrázků, tabulek a grafů. V nich se skrývá úsilí autorů a precizní zpracování štípané industrie z dané lokality. Kromě logického a věcného uspořádání textu má náležitou úroveň i kvalitní obrazové vybavení hodnocené monografie.